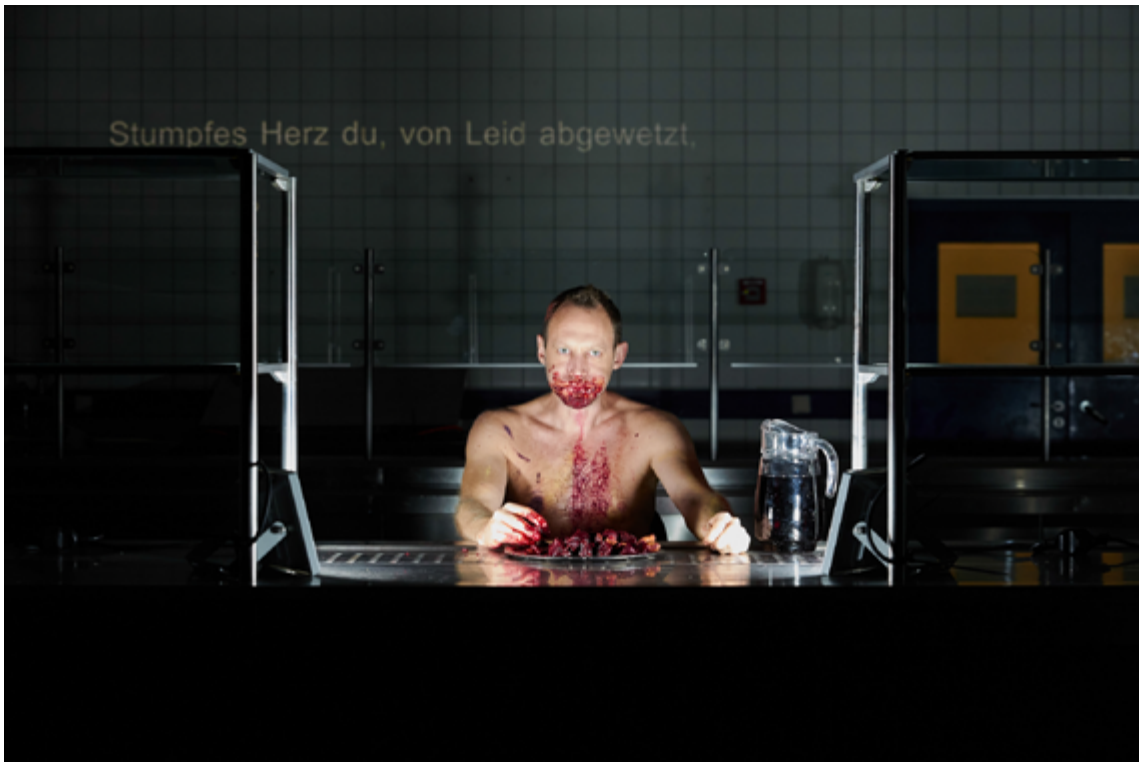

„Rolul artistului este să pună întrebări,
nu să dea răspunsuri” - (A.P. Cehov)

@Eva Würdinger

Când mitologia greacă se întrunește cu doctrina marxistă

Un articol de Irina Wolf | noiembrie 06, 2019 Categorie: International Etichete: atreu, fratii lui tieste, heiner muller, Numărul 12, tieste
Niciun comentariu

Au fost odată doi frați gemeni, Tieste și Atreu, care își disputau puterea în Argos. Tieste reușește să obțină tronul cu complicitatea soției lui Atreu. Ura lui Atreu față de fratele său geamăn nu cunoaște limite. El îi ucide pe fiii lui Tieste, invitându-l apoi pe acesta la un banchet unde îi dă să mănânce carnea copiilor. Din cauza acestei crime odioase, cosmosul se prăbușește și lumina zilei se estompează pentru totdeauna. Iată rezumatul succint al piesei „Tieste” a lui Seneca. Tragedia este veche de două mii de ani, însă mesajul său este cum nu se poate mai actual.

„Frații lui Tieste! Capital – Anatomia unei răzbunări” se numește noua producție a companiei independente theatercombinat. Fondată în 1996 la Berlin, dar având din 1999 sediul la Viena, formația artistică condusă de regizoarea și coregrafa Claudia Bosse reunește actori, performeri și dansatori, precum și teoreticieni, artiști de sunet, arhitecți, artiști vizuali și tehnicieni, angajați cu toții în căutarea unor modalități teatrale noi de a comunica cu spectatorii și cu spațiul.

Textul lui Seneca este prezentat din mai multe perspective într-o „coregrafie spațială” ieșită din comun. După premiera ce a avut loc în septembrie la Düsseldorf urmează mai multe reprezentații la Viena în „Casino am Kempelenpark”. Spațiul hălei ce constituie fosta cantină a companiei Siemens se potrivește ca o mânășă tragediei. În clădirea considerată o perlă arhitecturală a sfârșitului anilor '80 spectatorii sunt invitați să se deplaseze în voie, să se apropie de artiști, să se așeze pe jos – nu există scaune sau alte elemente de decor.

@Claudia Bosse

Chiar de la început este creată o comunitate între interpreți și public. Ansamblul internațional alcătuit din actrițele austriece Lilly Prohaska și Alexandra Sommerfeld, dansatorii Munwai Lee (Singapore) și Rotraud Kern (Austria) și performer-ul britanic Nic Lloyd se amestecă printre spectatori încă din foaier. Intrați în sală, cei cinci se dezbracă, cu excepția pantofilor, până când rămân goi. Stau nemișcați, lipsiți de apărare, sub privirile scrutătoare ale publicului. Mai scot, pe rând, câte un urlet dintre cele mai profunde. Corpurile lor se contorsionează, simulând durerea, pe fundalul unor sunete electronice difuze ritmate (coloana sonoră Günther Auer). Încet, încet membrii cvintetului de artiști se apropie unul de celălalt, formând perechi sau grupuri mici statuare.

Însă coregrafia Claudiei Bosse nu este numai de natură vizuală. Și cuvintele joacă un rol semnificativ. Prin utilizarea unui extras din opera „Victima și Făptașul” a lui Heiner Müller este creată, chiar din prima clipă, o complicitate între interpreți și public. Acest „mesaj” inițial povestește istoria lui Tantal, a fondatorului casei Atrizilor, care, după ce a furat hrana zeilor, le servește acestora propriul fiu ucis, pe Pelops. Drept consecință, Tantal este condamnat de Zeus să își ispășească pedeapsa în Hades, iar între fiii lui Pelops (Tieste și Atreu) se declanșează o serie de atrocități și suferințe ce se vor transmite mai departe generațiilor următoare.

@Elsa Okazaki

În spectacolul produs de theatercombinat, corpurile, fețele și părul celor cinci artiști care îi interpretează pe Tantal, Atreu, Tieste, o furie și un mesager sunt vopsite treptat cu diverse culori. Astfel, furia care pronunță blestemul asupra lui Tantal este mânjită cu vopsea galbenă (Rotraud Kern). În calitate de măcelar al familiei înfometate de putere, lui Atreu (Mun Wai Lee) i se atribuie culoarea mov închis. Spiritul lui Tantal care își deplânge soarta, întruchipat de Lilly Prohaska, este alb. Mesagera crimei odioase (Alexandra Sommerfeld) este unsă cu un strat de roșu. De aceeași culoare va fi și pielea din jurul gurii lui Tieste (Nic Lloyd).

Scena în care acesta înfulecă lacom carnea crudă (reală!) a fiilor săi uciși este una dintre cele mai cutremurătoare ale spectacolului. Și cu atât mai greu de digerat cu cât, în același timp, fratele său Atreu prepară trei inimi de dimensiuni mari – una dintre ele, mișcată prin intermediul unor sfuri, va constitui ulterior un „instrument de joacă” între cei doi frați. Însă inima nu este singurul organ folosit în spectacol. La fel de simbolică este și utilizarea unei limbi mari de vită cu care Tieste poartă un dialog în timp ce înghite carnea fiilor uciși. Sunt imagini ce vor bântui multă vreme spectatorii, chiar și după încheierea reprezentației.

Datorită apropierii nemijlocite de actori, publicul poate studia contracțiile continue ale corpurilor acestora, expresia fețelor, dar poate simți, de asemenea, respirația artiștilor. Macabră și ingenioasă deopotrivă este și scena în care Tieste este chemat de fratele său din exil pentru „a face pace”. Mai mult decât rostite, vorbele sunt transmise de la unul către celălalt prin... aplicarea unei răsufări gură-la-gură. Aproximarea devine de-a dreptul devoratoare.

@Claudia Bosse

Dar ce este cu „Capitalul” din titlu? Adaptarea Claudiei Bosse conține, pe lângă pasajele din Heiner Müller, și extrase din „Bazele criticii economiei politice” de Karl Marx, aducând astfel tragedia în actualitate. „Citind textul lui Marx în paralel cu Tieste am avut revelația transpunerii mitului antic în societatea contemporană, în care sistemul economic este pe cale de a se prăbuși. Tot ceea ce este consumat (copiii) produce la rândul său ceva (corpul tatălui și răzbunarea). Tot ceea ce este produs consumă ceva. Acesta este paradoxul producției consumabile și al consumului productiv”, spune Bosse. Astfel, în timp ce Tieste mănâncă cu lăcomie carnea copiilor săi, un al șaselea actor (Yuri Zanger) recită cu emfază textul lui Karl Marx. Cățărat pe o scară, acesta repetă din nou și din nou dualitatea dintre producție și consum.

În traducerea lui Durs Grünbein, tragedia lui Seneca conține destule elemente lingvistice contemporane. Sunt mai ales monologuri. Însă fiecare act al piesei se încheie cu un cor. Claudia Bosse aduce și aici o inovație: face uz de o „vorbire fonetică” cu caracter specific. Corul format din cei cinci protagoniști este un organism viu care se mișcă liber prin hală, pătrunde la propriu în spațiul publicului, modificându-l de fiecare dată. La începutul celui de-al patrulea act, cvintetului de artiști i se alătură un al doilea cor format din tineri, căci spectacolul este o coproducție cu Junges Volkstheater. Momentul apariției acestora nu este aleator, ci este asociat chiar cu clipa în care se spune că stelele au dispărut de pe cer în urma crimelor îngrozitoare, iar noaptea nu se mai sfârșește. Nu este de mirare că mulțimea tinerilor cu un mers mecanic și privirea ațintită în gol pare scăpată de sub control.

Spectacolul realizat de Claudia Bosse impresionează puternic atât prin modul de abordare cât, mai ales, prin performanța de excepție a întregului ansamblu de artiști. Vulnerabilitatea la care sunt expuse trupurile goale, coregrafia ieșită din comun, textul dificil rostit atât de articulat, povestea de o cruzime feroce – toate acestea laolaltă îți taie respirația și îți intră sub piele. În final, când luminile se sting și hala se scufundă într-o întunecime profundă, corpurile spectatorilor și cele ale actorilor formează o comunitate din care nu există scăpare. Cu toții suntem simultan Atreu și Tieste, făptași și victime deopotrivă.